

11. Надточій С.І. Коефіцієнтний аналіз грошових потоків підприємства в аспекті управління ними // Формування ринкових відносин в Україні. – 2006. – № 7. – С. 8-12.
12. Павлова Л.Н. Финансы предприятия: Учебник для вузов. – М.: Финансы, ЮНИТИ, 1998. – 639 с.
13. Прушківський В.І. Теоретичні та прикладні аспекти управління грошовими потоками на підприємстві // Формування ринкових відносин в Україні. – 2007. – № 3. – С. 36-40.
14. Райс Т., Койли Б. Финансовые инвестиции и риск. – К.: Издательское бюро ВНУ, 1995. – 592 с.
15. Фінанси підприємств: Підручник / А.М. Поддєрьогін, М.Д. Білик, Л.Д. Буряк та ін.; Кер. кол. авт. і наук. ред. проф. А.М. Поддєрьогін. – 7-ме вид., без змін. – К.: КНЕУ, 2008. – 552 с.
16. Хил Лауфанте А.Л. Финансовый анализ в условиях неопределенности: Пер с исп. / Под ред Велесько Е.И., Краснопроши В.В., Лепешинського Н.П. – Минск: Тэхнолоґія, 1998. – 150 с.

Одержано 27.05.11

УДК 336:330.131.7

К.С.Кабешева, ст. гр. ФК-06-1, В.М.Попов, доц., канд.еко.наук
Кіровоградський національний технічний університет

Особенности управления финансовыми рисками торговельного підприємства

У статті здійснено узагальнення підходів до визначення поняття фінансових ризиків торговельного підприємства та окреслено механізми управління ними.

ризик, фінансові ризики, складові фінансових ризиків, механізм управління ризиками, системний підхід

Політична та економічна ситуація, що склалася в Україні, загострює питання ефективного розвитку вітчизняних підприємств, функціонування яких відбувається в умовах невизначеності і спричинених нею ризиків.

Особливо гостро в умовах негативних економічних тенденцій, які стали наслідком загальносвітової фінансової кризи, постали проблеми управління ризиками в торговельних підприємствах, діяльність яких безпосередньо визначається економічною ситуацією в країні, регіоні, очікуваннями потенційних покупців, їх купівельною спроможністю.

Основоположниками теорій з управління ризиками були такі вчені-економісти, як Ф. Найт, Дж. М. Кейнс, О. Моргенштерн, Дж. Нейман, А. Сміт, Л. Севідж. Питання сутності ризиків, причин їх виникнення, класифікації, розробки методик оцінки та визначення шляхів зменшення їх ступеня й управління ними знайшли висвітлення у працях А.П. Альгіна, І.Т. Балабанова, П.І. Верченка, В.В. Вітлінського, Г.Л. Вербицької, В.М. Гранатурова, І.Ю. Івченка, С.М. Ілляшенка, О.Є. Кузьміна, С.І. Наконечного, Н.І. Машиної, Л.Г. Мельника, Е.А. Уткіна, О.І. Ястремського та інших.

Водночас питання управління фінансовими ризиками на торговельних підприємствах залишаються актуальними, а серед науковців постійно розглядається проблема управління ризиками на торговельних підприємствах, дослідження якої зумовлене нерозв'язаністю низки теоретичних і прикладних проблем.

Тому метою статті є узагальнення підходів до визначення поняття фінансового ризику торговельного підприємства та управління ними.

Ризик, як відомо, відноситься до можливості отримання якої-небудь несприятливої чи сприятливої події, а на ризик підприємства змушує йти невизначеність економічного середовища, у якому здійснюють свою діяльність підприємства. Отже, з ризиком пов'язані два випадки:

1) імовірність (загроза) втрати підприємством певної частки своїх ресурсів, недоодержання доходу або виникнення додаткових фінансових втрат;

2) можливість отримання високого прибутку (доходу) в результаті здійснення певної господарської діяльності.

Таким чином, даючи визначення суті ризику, необхідно мати на увазі, що ризик являє собою невизначеність, де можливий як позитивний, так і негативний результат.

Зазначимо, що всі ризикові ситуації мають певні характерні риси, такі як: випадковий характер подій, який визначає можливі варіанти реалізації на практиці; наявність альтернативних рішень; можливість визначення очікуваних результатів; імовірність виникнення втрат (збитків); імовірність отримання додаткових доходів (прибутку).

Враховуючи вищезазначене, ми вважаємо, що категорію “ризик” можна визначити як імовірність виникнення непередбачених фінансових чи майнових втрат (збитків) або отримання додаткових доходів (прибутків), які розраховані на раціональне використання в ході господарської та фінансової діяльності.

В умовах трансформації національної економіки підприємства зазнають впливу багатьох видів ризику. Автори, які займаються проблемами ризику, стоять на різних позиціях щодо класифікації ризиків.

Так, наприклад, І.Т. Балабанов в основу класифікації заклав отримання певного результату ризику: чисті й спекулятивні ризики. При цьому він поділяє комерційні ризики на майнові, виробничі, торгові, фінансові, стверджуючи, що “комерційні ризики представляють собою небезпеку втрат у процесі фінансово-господарської діяльності” [1, с. 22].

Бланк І.А. поділяє ризики за функціональним впливом на господарську діяльність; за характером обліку та за можливістю їх зменшення [2].

Будь-яке підприємство представлено у вигляді економічних, фінансових, інформаційних потоків в умовах конкретного соціально-політичного середовища. Діяльність господарюючого суб'єкта об'єктивно вимагає появи таких видів ризику, які залежно від сфери впливу або виникнення поділяють на зовнішні та внутрішні.

До зовнішніх відносяться ризики, безпосередньо не пов'язані з діяльністю підприємства і які пов'язані з соціально-політичною ситуацією, нормативно-правовою базою, рівнем життя населення, станом споживчого ринку, купівельною спроможністю гривні, конкурентними підприємствами. На ці види ризиків підприємець не може впливати, але повинен враховувати, так як вони прямо або непрямо впливають на стан підприємства. Важко визначити, які з цих ризиків мають пріоритет тому, що вони взаємопов'язані: зміна одного фактора може викликати зміни інших, що вплине на рівень загального зовнішнього ризику.

Необхідно зазначити, що з кожним роком збільшується число зовнішніх факторів, які впливають на рівень ризику і вимагають урахування в діяльності підприємства.

У зв'язку з цим в економічній літературі зовнішні ризики поділяють на дві групи: прямого та непрямого впливу. До ризиків прямого впливу можна віднести зміни в законодавстві, яке регулює діяльність підприємства; конкурентні підприємства; взаємовідносини з партнерами; податкову систему; корупцію. До непрямих ризиків слід віднести соціально-політичний стан; економічну кризу в країні; стихійне лихо.

Торгівельному підприємству притаманні також транспортний, постачальницький, збутовий, управлінський і ризик зберігання товарів. Виробничий, управлінський і ризик зберігання готової продукції є суто внутрішніми ризиками

підприємства, водночас транспортний, постачальницький і збутовий доцільно віднести до групи змішаних ризиків. Наприклад, транспортний ризик є зовнішнім лише у випадку, якщо підприємство користується послугами сторонніх транспортних організацій.

Взаємозв'язок факторів, що визначають зовнішній та внутрішній механізм їх дії можна уявити (з огляду на предмет дослідження) класифікувавши складові фінансових ризиків (в нашому випадку – фінансових ризиків торговельного підприємства) (рис. 1).

Отже, фінансові ризики пов'язані з ймовірністю виникнення непередбачених фінансових втрат ресурсів (зниження очікуваного прибутку, доходу, втрата частини чи всього капіталу) в ситуації невизначеності умов фінансової діяльності підприємства. Основними видами фінансових ризиків торговельного підприємства є:

Рисунок 1 - Фінансові ризики торговельного підприємства

1. Ризик зниження фінансової стійкості. Цей вид ризику генерується недосконалістю структури капіталу (надто високою часткою залучених коштів), тобто дуже високим коефіцієнтом заборгованості (низьким коефіцієнтом фінансової стабільності).

2. Ризик неплатоспроможності. Причиною виникнення даного виду ризику є низька ліквідність активів підприємства, неузгодженість строків надходження і витрачання грошових коштів.

3. Інвестиційний ризик. Він полягає в можливості виникнення непередбачених фінансових втрат в процесі інвестиційної діяльності торговельного підприємства. Залежно від видів інвестицій розрізняють і види інвестиційного ризику: ризик реального інвестування (порушення календарного плану робіт, низька якість здійснюваних робіт, тощо), і ризик фінансового інвестування (зниження курсової вартості акцій та інших фондових інструментів, що складають портфель фінансових активів торговельного підприємства, зниження ліквідності цих активів, тощо).

4. Інфляційний ризик. Цей вид ризику характеризує можливість знецінення реальної вартості капіталу торговельного підприємства (в формі грошових активів), а також очікуваних доходів і прибутку підприємства у зв'язку з підвищенням темпів інфляції.

5. Процентний ризик. Даний вид ризику виникає через непередбачуваність зміни процентної ставки на фінансовому ринку. Він проявляється в фінансових втратах від зниження надходження грошових коштів в процесі використання фінансових активів та в емісійній діяльності торговельного підприємства.

6. Валютний ризик. Цей вид ризику притаманний фінансовим операціям, що супроводжують зовнішньоекономічну діяльність торговельного підприємства. Його

прояв полягає в недоотриманні прибутку в результаті безпосередньої дії зміни обмінного курсу іноземної валюти, що використовується підприємством при здійсненні зовнішньоекономічних операцій.

7. Податковий ризик. В нашій країні на сучасному етапі цей вид ризику здійснює суттєвий негативний вплив на результати фінансової діяльності торговельного підприємства. Він має низку аспектів: ризик введення нових видів податкових платежів, ризик підвищення ставок діючих податків, ризик зміни умов і термінів сплати податкових платежів, ризик скасування чи зменшення податкових пільг [3, с.133].

Залежно від характеру дій та заходів, що проводяться торговельним підприємством виділяють:

- організаційні методи управління ризиком, які передбачають розробку та реалізацію систем недопущення ризику;
- економічні методи управління ризиком, суть яких полягає у визначенні джерела коштів для покриття збитків від ризиків.

Залежно від того за чий рахунок проводяться заходи щодо управління ризиком розглядають:

- внутрішні способи оптимізації ризику, які реалізуються безпосередньо торговельним підприємством та за його рахунок;
- зовнішні способи зниження ризику, які передбачають залучення до процесу управління ризиком торговельного підприємства інших сторін (контрагентів підприємства або професійних страховиків).

Підвищення результативності та ефективності заходів зі зниження величини фінансових ризиків на рівні суб'єктів господарювання можливо тільки на основі системного підходу. Основним результатом від цього підходу є отримання системного ефекту у вигляді додаткового скорочення загального рівня фінансового ризику суб'єкта господарювання, або у вигляді скорочення витрат на реалізацію превентивних та компенсаційних заходів по зниженню фінансових загроз. Це передбачає наявність в механізмі оцінки і зниження фінансових ризиків таких елементів: збір інформації про виникнення системних ефектів; ідентифікацію системних ефектів; діагностику передумов до виникнення визначених системних ефектів, їх потенціалу та кількісних параметрів; механізм реалізації необхідних системних ефектів та синтез отриманих системних ефектів. Політика управління фінансовими ризиками являє собою частину загальної фінансової стратегії підприємства, яка полягає в розробці системи заходів по нейтралізації можливих фінансових наслідків ризиків пов'язаних із здійсненням різноманітних аспектів фінансової діяльності [4, с.10].

Отже, необхідність максимально ефективного врахування всіх складових фінансових ризиків та чинників їх нейтралізації алгоритм політики управління фінансовими ризиками на підприємстві має складатися з наступних кроків:

1. Ідентифікація окремих видів ризиків пов'язаних з фінансовою діяльністю підприємства. Процес ідентифікації окремих видів фінансових ризиків здійснюються за наступними трьома етапами: на першому етапі в розрізі кожного напрямку фінансової діяльності (окремих видів фінансових операцій) визначають властиві їм зовнішні чи систематичні види фінансових ризиків; на другому етапі визначається перелік внутрішніх або несистематичних (специфічних) фінансових ризиків, які властиві окремим видам фінансової діяльності або намічених фінансових операцій підприємства (ризик зниження фінансової стабільності, ризик неплатоспроможності, структурний ризик, кредитний ризик); на третьому етапі формується запропонований загальний портфель фінансових ризиків, що пов'язані з майбутньою фінансовою діяльністю підприємства (що включають можливі систематичні і несистематичні фінансові ризики).

2. Оцінка широти і достовірності інформації, необхідної для визначення рівня фінансових ризиків. Недостовірна чи неякісна інформаційна база, яка використовуються в процесі оцінки рівня фінансових ризиків посилює суб'єктивізм такої оцінки, а відповідно знижує ефективність всього наступного процесу ризик-менеджменту.

3. Вибір і використання відповідних методів оцінки ймовірності настання ризикової події по окремим видам фінансових ризиків.

4. Визначення розміру можливих фінансових збитків при настанні ризикової події по окремим видам фінансових ризиків.

5. Дослідження факторів, що впливають на рівень фінансових ризиків підприємства. В процесі дослідження фактори, що впливають на рівень фінансових ризиків поділяють на об'єктивні (фактори зовнішнього характеру) і суб'єктивні (фактори внутрішнього характеру).

6. Встановлення гранично допустимого рівня фінансових ризиків по окремих фінансових операціях і видах фінансової діяльності. Він встановлюється в розмірі окремих видів фінансових операцій з врахуванням відповідного менталітету керівників і фінансових менеджерів підприємства (їх прихильність до використання консервативної, помірної чи агресивної фінансової політики по окремих видах фінансової діяльності).

7. Вибір і використання внутрішніх механізмів в нейтралізації негативних наслідків окремих видів фінансових ризиків. Система таких внутрішніх механізмів включає різні методи їх профілактики, заходи по самострахуванню окремих видів фінансових ризиків.

8. Вибір форм і методів страхування окремих фінансових ризиків підприємства. В процесі такого страхування, що здійснюються спеціальними страховими компаніями, ризики, які страхуються з значними розмірами можливих фінансових втрат "передаються" частково або повністю іншим суб'єктам господарювання.

9. Оцінка результатів нейтралізації і організації моніторингу фінансових ризиків [5].

Розроблена на підприємстві політика управління фінансовими ризиками може бути оформлена у вигляді спеціального документу – "бізнес-плану ризик-менеджменту".

Список літератури

1. Балабанов Т. И. Риск-менеджмент. — М., 1996.
2. Бланк И.А. Управление финансовыми рисками. — К.: Ника-Центр, 2005. — 600 с.
3. Семикіна М.В., Скібіцька О.В. Фінансовий менеджмент у торгово-посередницькій діяльності: практикум. — Навч. посіб. — Кіровоград: "ТРЕЛАКС ЛТД", 2001. — 201 с.
4. Українська О.О. Фінансові ризики суб'єктів господарювання: оцінка і зниження їх негативного впливу. Автореферат дисертації на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук. :Донецьк. — 2010.
5. Некрасова А.В., Пастухов В.М. Управление финансовыми рисками в Украине в современных условиях. [Електронний ресурс] Режим доступу - http://www.nbuv.gov.ua/e-journals/PSPE/2009_4/Pastuhov_409.htm

К. Кабешева

Особенности управления финансовыми рисками торгового предприятия

В статье осуществлено обобщение подходов к определению понятия финансовых рисков торгового предприятия и определено механизмы управления ими.

K.Kabesheva

Features of financial risk management trading company

The article focused on summarizing the approaches to the definition of financial risk trading companies and to identify mechanisms to manage them

Одержано 30.05.11

Т.О. Дякова, ст. гр. ФК-06-1, Г.І. Міокова, доц., канд.еко.наук
Кіровоградський національний технічний університет

Методи оптимізації цільової структури капіталу підприємства

У статті проаналізовано інструментарій та методи оптимізації структури капіталу підприємства, на основі яких запропоновано підхід до пошуку оптимальності структуризації капіталу за методом поєданого ефекту максимізації росту рентабельності власного капіталу та рівня фінансової стійкості. Досліджено етапи процесу оптимізації цільової структури капіталу за цим методом.

капітал, структура капіталу, власний капітал, позиковий капітал, фінансова стійкість

Ефективність функціонування будь-якого підприємства залежить від правильної стратегії управління капіталом підприємства, її важливою складовою є оптимізація структури капіталу. Тому завданням кожного керівника має бути формування найбільш прийнятної структури капіталу підприємства для його подальшої ефективної діяльності. Отже, від того за рахунок яких фінансових ресурсів буде сформований капітал підприємства залежатиме стан і результати його діяльності в майбутньому.

Актуальність теми. В Україні відчувається значний дефіцит ґрунтовних досліджень і практично орієнтованих наукових розробок щодо формування оптимальної структури капіталу за її цільовим напрямом за критеріальною відповідністю потребам конкретного підприємства. Розробка та впровадження ефективних методів доведення структури капіталу підприємств до її оптимального рівня і впровадження в повсякденну практику дали б можливість підвищити їх прибутковість і фінансову стійкість.

Мета статті – проаналізувати інструментарій і методи оптимізації структури капіталу підприємства та на їх основі запропонувати підхід до пошуку оптимальної структури капіталу за методом сумішеного ефекту максимізації зростання рентабельності власного капіталу і рівня фінансової стійкості.

Серед вітчизняних вчених-економістів, що займаються науково-теоретичним обґрунтуванням управління структуризацією капіталу підприємства, слід назвати О.І. Бланка, М.Д. Білик, А.М.Поддєрьогіна, О.О.Терещенка, та інших.

Процес оптимізації структури капіталу підприємства має здійснюватись на основі формування цільової структури капіталу – співвідношення власних та запозичених фінансових коштів підприємства, яке дозволяє повною мірою забезпечити досягнення вибраного критерію її оптимізації.

Однозначного визначення поняття оптимальної структури капіталу немає, оскільки різні автори трактують оптимальність структуризації капіталу диференційовано за певними критеріальними показниками. Одні автори дають визначення оптимальної структури капіталу як певного співвідношення власного та запозиченого капіталу, яке призводить до максимізації вартості акцій підприємства. Тобто критерієм визначення оптимальності структури капіталу ці автори визначають максимальну ціну акцій підприємств. Друга група авторів як критерій оптимізації